

Nr 674.

Av herr **Pettersson** i Norregård m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 193, med förslag till ändrad lydelse av § 49 mom. 2 regeringsformen samt § 1 mom. 2, § 38 mom. 2, § 45, § 55 mom. 1 samt §§ 58 och 63 riks-dagsordningen.

Enligt den gällande författningen äger Kungl. Maj:t och riksdagen att genom samfällt stiftad lag förordna, att folkets mening skall inhämtas i ärende av särskilt stor vikt. Folkomröstningen skall verkställas innan ärendet avgjorts, och efter omröstningen skall ärendet behandlas i grundlagsenlig ordning. Sådan rådgivande folkomröstning har i vårt land ägt rum endast vid ett tillfälle, nämligen i förbudsfrågan år 1922. I den nu framlagda propositionen nr 193 har Kungl. Maj:t föreslagit utbyggande av folkomröstningsinstitutet i statliga angelägenheter, så att rådgivande folkomröstning skall kunna komma till stånd redan på begäran av en minoritet inom riksdagen. Denna minoritet skall enligt den i propositionen föreslagna lydelsen av regeringsformen § 49 mom. 2 bestå av minst femtio ledamöter av första kammaren och sjuttiosju ledamöter av andra kammaren.

Det svenska statsskicket vilar på den representativa demokratiens princip. Det har emellertid ansetts naturligt, att det representativa systemet kompletteras med ett folkomröstningsinstitut, som är smidigare uppbyggt än enligt gällande författningsbestämmelser. Vi anser, att en viss utbyggnad av folkomröstningsinstitutet kan vara ägnad att ytterligare befästa vår demokratiska styrelseform. Ett till det representativa systemet väl anpassat folkomröstningsinstitut bör kunna stimulera de enskilda medborgarnas politiska intresse och därmed utgöra en värdefull folkuppfostrande faktor. Det är enligt vår mening synnerligen önskvärt, att den enskilde individens vilja till engagemang i viktiga samhällseliga angelägenheter ökas.

Under den debatt, som under senare år förevarit i denna fråga, har även understrukits, att ett utbyggt folkomröstningsinstitut skulle vara en för styrelsen betydelsefull faktor, därest permanent samlingsregering infördes i vårt land. Denna problemställning är emellertid inte aktuell i förhandenvarande läge. Men även vid vår nuvarande parlamentariska demokrati bör folkomröstningsinstitutet i enlighet med vad ovan framhållits ha en viktig uppgift att fylla. I sådana frågor, där den i riksdagen förhärskande meningen icke alltid kan förutsättas motsvara den aktuella

folkmajoritetens åsikt, bör den rådgivande folkomröstningen kunna vara ett värdefullt instrument. Ur denna synpunkt är det betydelsefullt, att enligt propositionen Kungl. Maj:ts samtycke inte längre skall utgöra villkor för anordnande av sådan rådgivande folkomröstning.

Vi kan emellertid inte bortse ifrån att parlamentarism och folkomröstning är skilda styrelseprinciper. Då vår styrelse bygger på den parlamentariska demokratien, där regeringen för sin maktutövning är beroende av parlamentets förtroende, bör folkomröstningsinstitutet vara ett komplement till det parlamentariska styrelseskicket. Bestämmelserna bör därför utformas på sådant sätt, att inte alltför små grupper erhåller möjlighet att i rent obstruktions- eller partitaktiskt syfte framtvunga folkomröstningar. Ett missbruk av folkomröstningsinstitutet kan inte vara till gagn för vårt lands styrelse.

Rätten att påkalla rådgivande folkomröstning bör i enlighet med vad som föreslås i propositionen tillkomma en riksdagsminoritet. Rörande storleken av denna minoritet har meningarna brutit sig. 1950 års folkomröstnings- och valsättsutredning föreslog, att rådgivande folkomröstning skulle komma till stånd på begäran av 50 ledamöter i första kammaren och 77 i andra kammaren, d. v. s. av en tredjedel av vardera kammaren. Två ledamöter av utredningen föreslog i en reservation, att minimisiffran borde sänkas till i princip en fjärdedel av resp. kamrars medlemstal, vilket de av lämplighetsskäl avrundade till 40 resp. 60. Kungl. Maj:ts förslag överensstämmer med den ståndpunkt, som utredningens majoritet intog. När folkomröstningsfrågan i fjol var föremål för riksdagens behandling, framhöll emellertid konstitutionsutskottet, att det borde särskilt prövas om det antal ledamöter i vardera kammaren (1/3), som enligt kommittéförslaget skall äga rätt att påkalla folkomröstning, kan vara tillräckligt.

Enligt vår uppfattning erbjuder den i propositionen föreslagna bestämmelsen, att en tredjedel av vardera kammarens ledamöter skall äga rätt att påkalla folkomröstning, inte en tillfredsställande garanti mot obstruktion. Vi vill därför föreslå, att det som villkor för rådgivande folkomröstning skall krävas, att en minoritet på minst två femtedelar av vardera kammarens ledamöter, d. v. s. 60 i första kammaren och 92 i andra kammaren, begär densamma. Genom en sådan bestämmelse erhålles större säkerhet för att inte en liten grupp genom att kräva folkomröstning kan obstruera eller förhala en viktig frågas avgörande. Därest icke en minoritet på två femtedelar av vardera kammarens ledamöter ställer sig bakom kravet på rådgivande folkomröstning, synes det oss inte motiverat att tillgripa ett så omständligt och kostnadskrävande förfarande, som folkomröstningen alltid måste innebära. Vi vill särskilt understryka, att därest folkomröstning skulle anordnas i en fråga utan att det därför önskvärda

intresset finns hos folket, måste följden bliva, att de enskilda medborgarnas aktivitet inför de samhällseliga angelägenheterna minskas, varigenom folkomröstningens syfte skulle förfelas.

Med anledning av vad vi ovan anført får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 193 i grundlagsenlig ordning måtte besluta, att regeringsformen § 49 2 mom. må erhålla följande lydelse:

”I ärende av särskild vikt må förordnas, att folkets mening skall inhämtas genom allmän folkomröstning. Sådan omröstning skall anställas, därest minst sextio ledamöter av första kammaren och nittiotvå ledamöter av andra kammaren förena sig i beslut därom. Folkomröstning må dock — — — — i avbidan på dylik omröstning.

Rätt att delta — — — — i grundlagsenlig ordning.

Om utsättande av tid — — — — stiftad av Konungen och riksdagen gemensamt.”

Stockholm den 7 april 1954.

J. W. Pettersson
i Norregård.

Axel Rubbestad.

Gustaf Svensson
i Vä.

Arvid Jonsson
i Skedsbygd.

Nils G. Hansson
i Skegrie.